Комунальний заклад Сумської обласної ради
«Сумський фаховий медичний коледж»
Циклова комісія освітніх компонентів, що формують
спеціальні компетентності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
Людмила ЛЯШЕНКО
01. 09. 2026р

РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
на 2026 / 2027/ 2028 навчальний рік

Назва навчальної дисципліни	**Внутрішня медицина**
Галузь знань	**22 Охорона здоров'я**
Спеціальність	**223 Медсестринство** **І5 Медсестринство**
Освітньо-професійна програма	**Лікувальна справа**
Форма навчання	денна
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обсяг кредитів ECTS	12,5
Загальна кількість годин	375
Розробники:	**Юлія БУДЬОННА, Світлана БАБІНА** **Павло ДЕМ'ЯНЮК, Євген КОВАЛЕНКО**

Робочу програму розглянуто та схвалено
на засіданні ЦК ОКСК
протокол від 01.09.2026 № 1
Голова ЦК Тетяна ПОПОВА

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОІ ДИСЦИЛІНИ
«Внутрішня медицина»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітньо-професійний ступінь, форма навчання		
Галузь знань	22 Охорона здоров'я	
Спеціальність	223 Медсестринство І5 Медсестринство	
Освітнньо-професійна програма	Сестринська справа	
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр	
Форма навчання:	вечірня	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Обсяг кредитів ECTS	12,5	
Загальна кількість годин	375	
аудиторних	288	
Із них:	*лекції*	*50*
	практичні заняття	*192*
Самостійна робота здобувача освіти	*103*	
Перевідний екзамен	*30*	
Кількість модулів	7	
Форма підсумкового контролю	залік ,екзамен	
Найменування показників навчальної дисципліни		
Навч. рік підготовки	2026/2027,2027/2028	
Термін вивчення дисципліни	III(V),IV(VI), V(VII),VI(VIII) семестри	

Структура навчальної дисципліни та розподіл годин за семестрами відповідно до робочого навчального плану

Курс	Семестр	Всього	Види занять				Семестровий контроль
			Лекції	Практичні	Самостійна робота	Екзамен	
2-й (3-й)	III (V)		12	48	15		залік
	IV (VI)		22	44	39		залік
3-й (4-й)	V (VII)		16	60	29		залік
	VI (VIII)		-	40	20	30	екзамен
УСЬОГО:		**375**	**50**	**192**	**103**	**30**	

ІІ. Мета та завдання навчальної дисципліни

Надати здобувачам освіти цілісну, послідовну та практично орієнтовану систему знань для визначення й оцінки стану здоров'я пацієнтів шляхом моніторингу, аналізу, дослідження та формування критичного клінічного мислення. Це забезпечується застосуванням теоретичних знань, практичних навичок і принципів доказової медицини з метою ефективного виконання функцій фельдшера при терапевтичній патології. Окрема увага приділяється вдосконаленню навичок маніпуляційної техніки, організації ефективної роботи у закладах охорони здоров'я та в домашніх умовах, а також здійсненню профілактики, диспансеризації та реабілітації пацієнтів із захворюваннями внутрішніх органів, зокрема осіб похилого віку.

Засвоївши курс внутрішньої медицини, здобувачі освіти повинні знати:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я, основні накази та інструктивні листи МОЗ України.
2. Симптоматику захворювань, невідкладних станів, які найчастіше трапляються у практиці та принципи їх лікування.
3. Методи догляду за пацієнтами.
4. Правила зберігання й обліку лікарських препаратів.
5. Принципи медичної етики й деонтології.
6. Методи диспансерного обліку в разі терапевтичної патології.
7. Профілактику захворювань, методи поширення здорового способу життя.
8. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності в галузі.
9. Визначення кожного невідкладного стану.
10. Основні причини виникнення гострих станів.
11. Основні клінічні симптоми та синдроми, характерні для захворювання.
12. Діагностичні критерії гострих станів.
13. Додаткові методи дослідження, що використовуються для діагностики гострих станів.
14. Принципи надання екстреної медичної допомоги.
15. Фармакологічні засоби, які використовуються для надання медичної допомоги.

Здобувачі освіти повинні вміти:

1. Забезпечити належний диференційований догляд пацієнтам.
2. Досконало володіти маніпуляційною технікою.
3. Слідкувати за станом пацієнта й оцінювати його зміни.
4. Забезпечити лікувально-охоронний та санітарно-протиепідемічний режим у закладах охорони здоров'я.
5. Проводити забір матеріалу та виконувати найпростіші лабораторні дослідження.
6. Проводити санітарно-освітню роботу, спрямовану на профілактику захворювань.
7. Заповнювати затверджену медичну документацію.
8. Забезпечити належну охорону праці під час роботи в умовах екстреної медичної допомоги та лікувального закладу, проводити профілактику професійних захворювань.
9. Проводити обстеження пацієнта за діючою схемою.
10. Аналізувати отримані дані.
11. Встановлювати попередній діагноз.
12. Призначати додаткові дослідження.
13. Виконувати дослідження, що підтверджують діагноз невідкладного стану.
14. Оцінювати отримані дані досліджень.
15. Надавати екстрену медичну допомогу, обирати подальшу тактику госпіталізації пацієнта.
16. Заповнювати направлення на лабораторні та інструментальні дослідження.

17. Дотримуватися техніки безпеки та правил індивідуального захисту від нещасних випадків та професійних захворювань.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про :

1. Структуру захворюваності населення України;
2. Морально-правові аспекти роботи фельдшера;
3. Особливості фармакокінетики сучасних лікарських засобів;
4. Особливості перебігу захворювань, що трапляються не часто.
5. Моральну та правову відповідальність у разі:

- ненадання допомоги пацієнту медичним працівником;
- розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження ВІЛ чи іншої невиліковної інфекційної хвороби;
- порушення прав пацієнта;
- порушення права на безоплатну медичну допомогу;
- порушення встановлених правил обігу наркотичних препаратів.

Передумови вивчення навчальної дисципліни

Під час вивчення дисципліни враховувати міждисциплінарну інтеграцію знань, ґрунтуючись насамперед на анатомії людини та фізіології, патоморфології, основах латинської мови з медичною термінологією, фармакології та медичній рецептурі, загальному догляді за пацієнтами, охороні праці.

Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Внутрішня медицина» важливо адаптувати здобувачів освіти до реальних умов їхньої майбутньої діяльності, тому більшість практичних занять бажано проводити в лікувальних закладах, у відділеннях екстреної медичної допомоги, профільних відділеннях.

Окремі заняття доцільно проводити у службі екстреної медичної допомоги (ЕМД) та медицини катастроф з обов'язковим виїздом у складі фельдшерської, лінійної (загально профільної) або кардіологічної (спеціалізованої) бригад. Викладач повинен ознайомити здобувачів освіти з організацією служби екстреної медичної допомоги (ЕМД) − її структурами, головними вимогами до організації роботи служби ЕМД, видами бригад та їхнім складом, особливостями роботи та посадовими обов'язками фельдшерів, медичною документацією, правилами техніки безпеки та індивідуального захисту від нещасних випадків.

Деякі практичні заняття можна проводити в кабінетах доклінічної практики, де моделюються і розв'язуються типові (а іноді й нетипові) ситуації, формуються і вдосконалюються вміння.

Викладач повинен постійно використовувати сучасні досягнення медичної науки, статистичні дані, своєчасно коригувати, доповнювати схеми (алгоритми) надання екстреної медичної допомоги згідно з чинними наказами, інструкціями, протоколами, методичними рекомендаціями МОЗ України. Клінічну картину кожного гострого захворювання доцільно аналізувати за єдиною схемою, використовуючи різноманітний дидактичний матеріал. Постійно розвивати клінічне мислення, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, відповідальність.

ІІІ. Компетентності та очікувані результати навчання, формування яких сприяє дисципліна.

Згідно з освітньо-професійною програмою «*Лікувальна справа*» дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

Компетентність	**Знання**	**Уміння/навички**	**Комунікація**	**Автономія та відповідальність**
	Зн1. Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань.	**Ум1.** Широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання. **Ум2.** Знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних. **Ум3.** Планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті.	**К1**. Взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання **К2.** Донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності.	**АВ1**. Організація та нагляд (управління) в контексті професійної діяльності або навчання в умовах непередбачених змін. **АВ2.** Покращення результатів власної діяльності і роботи інших. **АВ3.** Здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії.
Інтегральна компетентність				
Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у зазначених ситуаціях.				
Загальні компетентності				
ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2
ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Зн1		К2	АВ1
ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1	Ум2,Ум3	К2	АВ1
ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ2

Спеціальні компетентності				
СК1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3
СК2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.	Зн1	Ум1	К1	АВ1, АВ2
СК4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров’я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.	Зн1	Ум1, Ум2	К2	АВ1, АВ2
СК6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров’ям.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2
СК7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в				

стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2
СК 8 Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.	Зн1	Ум1,Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2 ,АВ3
СК9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.	Зн1	Ум1	К1	АВ1, АВ2,АВ3
СК10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ2
СК 11 Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ1

медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.				
СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).	Зн1	Ум1	К2	АВ1, АВ3
СК13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.	Зн1	Ум1, Ум3	К1, К2	АВ1, АВ3
СК14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2
Додаткові спеціальні компетентності освітньо-професійної програми Лікувальна справа				
ДСК1. Здатність до застосування сукупностей принципів надання невідкладної та екстреної медичної допомоги в цивільних умовах постраждалим, забезпечити власну безпеку, виявити фактори, що впливають на стан здоров'я пацієнтів.	Зн1	Ум1, Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3
ДСК 2. Здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій у процесі здійснення клінічного обстеження пацієнтів, оцінювання його результатів, діагностування типових випадків	Зн1	Ум1, Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3

найбільш поширених захворювань та станів у пацієнтів різного віку з проведенням медичного сортування.				
ДСК 3. Здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій для надання невідкладної та екстреної медичної допомоги при захворюваннях органів і систем у пацієнтів різного віку в умовах мирного та воєнного часу.	Зн1	Ум1, Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3
ДСК 4 Здатність до застосування практичних умінь та навичок у процесі призначення лікування та розрахунку дози лікарських засобів, які вводяться пацієнтам різного віку у типових випадках найбільш поширених захворювань.	Зн1	Ум1, Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3

Результати навчання.
Інтегративні кінцеві результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «*Внутрішня медицина*», які визначені освітньо-професійною програмою «Лікувальна справа» підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності 223/І5 Медсестринство є:

Нормативний зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (РН):
РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.
РН 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами.
РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.
РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.
РН 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.
РН 8. Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта.

РН 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

РН 10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.
РН 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.
РН 12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги .
РН 13. Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу.
РН 15. Надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів.
РН 16. Вживати заходи, спрямовані на специфічну і неспецифічну профілактику захворювань.
РН 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.
РН 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.
Додаткові результати навчання освітньо-професійної програми «Лікувальна справа»:
ДРН 1. Надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу в разі критичних та термінальних станів, керуючись чинними протоколами, із застосуванням медичного

інструментарію та знань з групової належності затверджених лікарських засобів, особливостей їхньої фармакокінетики та фармакодинаміки (способи введення, дозування, показання, протипоказання, взаємодії між собою, побічні ефекти, передозування та способи усунення їх, в т.ч. наркотичних засобів).

ДРН 2. Здійснювати первинне обстеження пацієнтів, оцінювати міру виявлених порушень у типових випадках найбільш поширених захворювань, визначати критичні порушення дихальної та серцево-судинної систем (статичні зображення та динамічні ритми на моніторі) та виконувати алгоритм подальших лікувальних дій пацієнтів різного віку в клінічних ситуаціях.

ДРН 3. Надавати першу медичну та долікарську допомогу в осередках надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час, працювати у складі бригад і загонів невідкладної та екстреної медичної допомоги в осередках масового ураження, оцінювати місця події, забезпечувати безпеку персоналу та пацієнта, застосувати табельні засоби індивідуального захисту.

IV. Програма навчальної дисципліни

№ з\п	Назва змістових модулів і тем	Всього	У тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1					
Вступ. Пропедевтика внутрішніх хвороб.					
1.	Вступ. Поняття про хворобу, етіологію, патогенез, симптоми, синдроми, перебіг, прогноз, лікування. Історія розвитку внутрішньої медицини в Україні.Методи обстеження пацієнтів в клініці внутрішніх хвороб	2	-	4	4
2.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.	4	2	4	2
3.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу. Уявлення про методи інструментального обстеження та їх діагностичне значення. ЕКГ- діагностика.	8		4	4
4.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози.	6	2	4	-
5.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями сечовидільної системи, крові.	6	2	4	-
6	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату.			4	-
7.	**Підсумок блоку модуля 1**	4	-	4	-

Змістовий модуль 2					
Захворювання органів дихання.					
8.	Гострий бронхіт. Хронічний бронхіт. Бронхіальна астма. Пневмосклероз. Емфізема.	8	2	4	2
9.	Пневмонії. Бронхоектатична хвороба.	7	2	4	1
10.	Рак легень. Плеврит (сухий, ексудативний).	5	-	4	2
11.	Туберкульоз легень. Тактика фельдшера при невідкладній допомозі пацієнтам з кровохарканням та легеневою кровотечею.	6	2	4	-
12.	**Підсумок блоку модуля 2**	4	-	4	-
УСЬОГО за Ш (V) семестр		**75**	**12**	**48**	**15**
Змістовий модуль 3					
Захворювання органів кровообігу.					
13.	Ревматична лихоманка. Набуті вади серця. Уявлення про ендокардити, міокардит, перикардит неревматичного походження.	12	2	4	6
14.	Гіпертонічна хвороба. Уявлення про симптоматичну артеріальну гіпертензію.	10	2	4	4
15.	Атеросклероз. Ішемічна хвороба серця. Стенокардія. Інфаркт міокарда. Ускладнення інфаркту міокарда.	16	2 2	4 4	4
16.	Аритмії : синусова аритмія, екстрасистолія, пароксизмальна тахікардія, миготлива аритмія. Блокади серця (синоаурикулярна, атріовентрикулярна, БЛНГ, БПНГ)	12	2	4	6
17.	Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, шок). Серцева недостатність: гостра правошлуночкова, лівошлуночкова. Хронічна серцева недостатність.	12	2	4	6
18.	**Підсумок блоку модуля 3**	4	-	4	-
Змістовий модуль 4					
Захворювання органів травлення, печінки, жовчного міхура, підшлункової залози.					
19.	Гострий гастрит. Хронічні гастрити типу А, В,С.	13	2	4	2
20.	Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки. Ускладнення виразкової хвороби. Рак шлунка.		2		3
21.	Хронічні гепатит. Цироз печінки Печінкова недостатність.	12	2	4	2

22.	Хронічний холецистит. Жовчнокам'яна хвороба. Дискинезії жовчних шляхів.		2		2
23.	Хронічний панкреатит. Хронічний ентерит. Хронічний коліт.	10	2	4	4
24.	**Підсумок блоку модуля 4**	4	-	4	-
	УСЬОГО за IV (VI) семестр	**105**	**22**	**44**	**39**
Змістовий модуль 5					
Захворювання нирок та сечовивідних шляхів.					
25.	Гострий та хронічний гломерулонефрит.	6	2	4	-
26.	Хронічний пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Цистит.	8	2	4	2
27.	Гостра ниркова недостатність, хронічна ниркова недостатність.	8	-	4	4
Захворювання ендокринних залоз. Порушення обміну речовин.					
28.	Захворювання щитоподібної залози: дифузний тиреотоксичний зоб, мікседема. Ендемічне воло.	7	2	4	1
29.	Цукровий діабет. Гострі ускладнення цукрового діабету.	8	2	4	2
30.	Хронічні ускладнення цукрового діабету.	6	-	4	2
31.	Захворювання гіпофіза, надниркових залоз. Захворювання обміну речовин (ожиріння, подагра).	6	-	4	2
32.	**Підсумок блоку модуля № 5**	4	-	4	-
Змістовий модуль 6					
Хвороби крові та органів кровотворення.					
33.	Анемії (залізодефіцитна, B_{12} дефіцитна). Апластична та гемолітична анемії.	8	2	4	2
34.	Гострі та хронічні лейкози. Лімфогранулематоз.	8	2	4	2
35.	Геморагічний діатез. Тромбоцитопенічна пурпура. Геморагічний васкуліт. Гемофілія.	8	-	4	4
Дифузні захворювання сполучної тканини та хвороби суглобів. Гострі алергічні захворювання. Професійні захворювання.					
36.	Ревматоїдний артрит. Уявлення про системний червоний вовчак, склеродермію. Деформуючий остеоартроз.	8	2	4	2
37.	Гострі алергози (кропив'янка, анафілактичний шок, набряк Квінке). Сироваткова хвороба.	8	2	4	2

38.	Професійні захворювання та інтоксикації. Інтоксикація пестицидами, ртуттю, свинцем, аміаком.	8	-	4	4
39.	**Підсумок блоку модуля 6**	4	-	4	-
	УСЬОГО за V(VII) семестр	**105**	**16**	**60**	**29**
	Змістовий модуль 7				
	Невідкладні стани у внутрішній медицині.				
40.	Напад бронхіальної астми, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
41.	Кровохаркання, легенева кровотеча, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
42.	Гостра дихальна недостатність, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2
43.	Інфаркт легені, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2
44.	Гіпертонічний криз, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
45.	Тромбоемболія легеневої артерії, клініка, невідкладна допомога	4	-	2	2
46.	Стенокардія, інфаркт міокарда, гострий коронарний синдром, клініка, невідкладна допомога.	4	-	4	-
47.	Непритомність, колапс, напад серцевої астми, набряк легень, клініка, невідкладна допомога.	6	-	4	2
48.	Аритмії: фібриляція передсердь, тріпотіння передсердь, суправентрикулярна тахікардія, шлуночкові тахікардії, брадикардія, клініка, невідкладна допомога.	6	-	4	2
49.	Шлунково-кишкові кровотечі, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
50.	Печінкова колька, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
51.	Печінкова кома, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2
52.	Гострий панкреатит, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2
53.	Гостра ниркова недостатність, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
54.	Ниркова коліка, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
55.	Гострий цистит, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2
56.	Гіперглікемічна кома, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
57.	Гіпоглікемічна кома, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
58.	Тиреотоксичний криз, клініка, невідкладна допомога.	2	-	-	2

59.	Кропив'янка, набряк Квінке, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
60.	Анафілактичний шок, клініка, невідкладна допомога.	2	-	2	-
61.	Медикаментозна алергія, клініка, невідкладна допомога	2	-	-	2
62.	**Підсумок блоку модуля 7**	4	-	4	-
ВСЬОГО за VI (VIII) семестр		**60**	**-**	**40**	**20**
УСЬОГО		**345**	**50**	**192**	**103**

V. Теми лекцій

№ п/п	Тема теоретичного заняття	К-ть годин
1.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.	2
2.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу.	
3.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози.	2
4.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок, крові, ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату.	2
5.	Хронічний бронхіт. Бронхіальна астма. Ускладнення БА. Клініка, діагностика, лікування.	2
6.	Пневмонії. Бронхоектатична хвороба. Клініка, діагностика, лікування.	2
7.	Туберкульоз легень. Тактика фельдшера при невідкладній допомозі пацієнтам з кровохарканням та легеневою кровотечею. Клініка, діагностика, лікування, профілактика.	2
8.	Ревматична лихоманка. Набуті вади серця. Клініка, діагностика, лікування.	2
9.	Гіпертонічна хвороба. Клініка, діагностика, лікування.	2
10.	Стенокардія. Інфаркт міокарда. Гострий коронарний синдром. Ускладнення інфаркту міокарда. Клініка, діагностика, лікування.	4
11.	Аритмії : синусова аритмія, екстрасистолія, суправентрикулярна тахікардія, миготлива аритмія, тріпотіння передсердь, шлуночкові тахікардії. Клініка, діагностика, лікування.	2
12.	Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, шок). Серцева недостатність: гостра лівошлуночкова. Клініка, діагностика, лікування, ЕМД.	2
13.	Хронічні гастрити: тип А, В,С. Клініка, діагностика, лікування.	2
14.	Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки. Ускладнення виразкової хвороби. Клініка, діагностика, лікування.	2
15.	Хронічні гепатит. Цироз печінки. Клініка, діагностика, лікування.	2
16.	Хронічний холецистит. Жовчнокам'яна хвороба. Клініка, діагностика, лікування. Невідкладна допомога при печінковій коліці.	2
17.	Хронічний панкреатит. Клініка, діагностика, лікування.	2
18.	Гострий та хронічний гломерулонефрит. Клініка, діагностика, лікування.	2
19.	Хронічний пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Клініка, діагностика, лікування. Невідкладна допомога при нападі ниркової коліки.	2
20.	Захворювання щитоподібної залози: дифузний тиреотоксичний зоб, мікседема. Клініка, діагностика, лікування.	2
21.	Цукровий діабет. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.	2
22.	Анемії (залізодефіцитна, B_{12} дефіцитна). Клініка, діагностика, лікування.	2

23.	Гострі та хронічні лейкози. Клініка, діагностика, лікування.	2
24.	Ревматоїдний артрит. Клініка, діагностика, лікування.	2
25.	Гострі алергози (кропив'янка, анафілактичний шок, набряк Квінке). Клініка, діагностика, лікування.	2
	Усього	**50**

VI. Теми практичних занять

№ п/п	Тема практичного заняття	К-ть годин
1.	Вступ. Поняття про хворобу, етіологію, патогенез, симптоми, синдроми, перебіг, прогноз, лікування. Методи обстеження пацієнтів в клініці внутрішніх хвороб	4
2.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.	4
3.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу.	4
4.	Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози.	4
5.	Методи обстеження пацієнтів з захворюваннями сечовидільної системи та крові	4
6.	Методи обстеження пацієнтів з захворюваннями ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату.	4
7.	**Підсумок блоку модуля 1**	4
8.	Гострий бронхіт. Хронічний бронхіт. Бронхіальна астма. Ускладнення БА. Пневмосклероз. Емфізема.	4
9.	Пневмонії. Бронхоектатична хвороба. Клініка, діагностика. Лікування.	4
10.	Рак легень. Плеврит (сухий, ексудативний). Клініка, діагностика. Лікування.	4
11.	Туберкульоз легень. Тактика фельдшера при невідкладній допомозі пацієнту із кровохарканням та легеневою кровотечею.	4
12.	**Підсумок блоку модуля 2**	4
13.	Ревматична лихоманка. Набуті вади серця. Уявлення про ендокардит, міокардит, перикардит неревматичного походження. Клініка, діагностика. Лікування.	4
14.	Гіпертонічна хвороба. Уявлення про симптоматичну артеріальну гіпертензію. Клініка, діагностика. Лікування.	4
15.	Атеросклероз. Ішемічна хвороба серця. Стенокардія. Клініка, діагностика. Лікування.	4
16.	Гострий коронарний синдром. Інфаркт міокарда. Ускладнення захворювання. Клініка, діагностика. Лікування.	4
17.	Аритмії : синусова аритмія, екстрасистолія суправентрикулярна тахікардія, миготлива аритмія, тріпотіння передсердь, шлуночкові тахікардії. Блокада серця (синоаурикулярна, атріовентрикулярна, БЛНГ, БПНГ**).** Клініка, діагностика. Лікування.	4
18.	Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, шок). Серцева недостатність: гостра правошлуночкова, лівошлуночкова. Хронічна серцева недостатність. Клініка, діагностика. Лікування.	4
19.	**Підсумок блоку модуля 3**	4
20.	Хронічні гастрити А, В,С. Клініка, діагностика. Лікування. Виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки. Ускладнення виразкової хвороби. Рак шлунка. Клініка, діагностика. Лікування.	4

21.	Хронічні гепатит. Цироз печінки. Клініка, діагностика. Лікування. Хронічний холецистит. Жовчнокам'яна хвороба. Дискінезії жовчних шляхів. Клініка, діагностика. Лікування.	4
22.	Хронічний панкреатит. Хронічний ентерит. Хронічний коліт. Клініка, діагностика. Лікування.	4
23.	**Підсумок блоку модуля 4**	4
24.	Гострий та хронічний гломерулонефрит. Клініка, діагностика. Лікування.	4
25.	Хронічний пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Цистит. Клініка, діагностика. Лікування.	4
26.	Гостра та хронічна ниркова недостатність. Клініка, діагностика. Лікування.	4
27.	Захворювання щитоподібної залози: дифузний тиреотоксичний зоб, мікседема. Ендемічне воло. Клініка, діагностика. Лікування.	4
28.	Цукровий діабет. Гострі ускладнення цукрового діабету. Клініка, діагностика. Лікування.	4
29.	Хронічні ускладнення цукрового діабету. Клініка, діагностика. Лікування.	4
30.	Захворювання гіпофіза, надниркових залоз. Захворювання обміну речовин (ожиріння, подагра). Клініка, діагностика. Лікування.	4
31.	**Підсумок блоку модуля 5**	4
32.	Анемії (залізодефіцитна, B_{12} дефіцитна). Апластична та гемолітична анемії. Клініка, діагностика. Лікування.	4
33.	Гострі та хронічні лейкози. Лімфогранулематоз. Клініка, діагностика. Лікування.	4
34.	Геморагічний діатез. Тромбоцитопенічна пурпура. Геморагічний васкуліт. Гемофілія. Клініка, діагностика. Лікування.	4
35.	Ревматоїдний артрит. Уявлення про системний червоний вовчак, склеродермію. Деформуючий остеоартроз. Клініка, діагностика. Лікування.	4
36.	Гострі алергози (кропив'янка, анафілактичний шок, набряк Квінке). Сироваткова хвороба. Клініка, діагностика. Лікування. ЕМД.	4
37.	Професійні захворювання та інтоксикації. Інтоксикація пестицидами, ртуттю, свинцем, аміаком. Клініка, діагностика. Лікування.	4
38.	**Підсумок блоку модуля 6**	4
39.	Напад бронхіальної астми, причини нападу, клініка нападу в залежності від ступеню тяжкості перебігу, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
40.	Кровохаркання, легенева кровотеча, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
41.	Гіпертонічний кризи, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
42.	Тромбоемболія легеневої артерії, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
43.	Стенокардія, інфаркт міокарда, гострий коронарний синдром, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	4
44.	Непритомність, колапс, напад серцевої астми, набряк легень причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	4
45.	Аритмії (фібриляція передсердь, тріпотіння передсердь, суправентрикулярна тахікардія, шлуночкова тахікардія, брадикардія),	4

	причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	
46.	Шлунково-кишкові кровотечі, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
47.	Печінкова колька. Печінкова кома. Причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
48.	Гостра ниркова недостатність, види, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
49.	Ниркова колька, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
50.	Гіперглікемічна кома, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
51.	Гіпоглікемічна кома, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
52.	Кропив'янка, набряк Квінке, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
53.	Анафілактичний шок, причини виникнення, клінічні симптоми, оцінка стану по АВСДЕ, невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2
54.	**Підсумок блоку модуля 7**	4
	Усього	**192**

VII. Самостійна робота

№ п/п	Тема	Всього годин	Форма контролю
1.	Історія розвитку внутрішньої медицини в Україні. Поняття про хворобу, етіологію, патогенез, симптоми, синдроми, перебіг, прогноз, лікування.	4	Підготовка доповідей, рефератів, мультимедійна презентація.
2.	Функціональні методи діагностики при захворюваннях органів дихання (спірографія, спірометрія, пульсоксиметрія,тощо)	2	Підготовка доповідей, рефератів, мультимедійна презентація.
2.	ЕКГ- діагностика. Методика проведення.	4	Мультимедійна презентація. Тестовий контроль.
3.	Гострий бронхіт. Пневмосклероз. Емфізема легень. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
4.	Бронхоектатична хвороба: етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	1	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
5.	Рак легень. Плеврит (сухий, ексудативний). Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
6.	Уявлення про ендокардит, міокардит, перикардит неревматичного походження.	6	Мультимедійної презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
7.	Уявлення про симптоматичну гіпертензію. Класифікація. Принципи діагностики та лікування.	4	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.

8.	Атеросклероз. Ішемічна хвороба серця. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	4	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
9.	Аритмії: блокада серця (синоаурикулярна, атріовентрикулярна, БЛНГ, БПНГ). Екстрасистолія. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	6	Мультимедійна презентація. ЕКГ діагностика. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
10.	Гостра правошлуночкова серцева недостатність. Хронічна серцева недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	6	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
11.	Гострий гастрит. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
12.	Ускладнення виразкової хвороби. Рак шлунка. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	3	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Мультимедійна презентація.
13.	Печінкова недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Складання схеми невідкладної допомоги. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
14.	Дискінезії жовчних шляхів. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
15.	Хронічний ентерит, хронічний коліт. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	4	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
16.	Гостра ниркова недостатність. ХНН Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	4	Мультимедійна презентація. Складання схеми невідкладної допомоги при ГНН.
17.	Цистит. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
18.	Ендемічне воло. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	1	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
19.	Цукровий діабет. Профілактика захворювання.	2	Мультимедійна презентація. Складання схеми дієтичного харчування.
20.	Хронічні ускладнення цукрового діабету.	2	Мультимедійна презентація.
21.	Захворювання обміну речовин (ожиріння, подагра). Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
22.	Апластична та гемолітична анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація.
23.	Лімфогранулематоз. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.

24.	Геморагічні діатези. Тромбоцитопенічна пурпура. Геморагічний васкуліт. Гемофілія. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	4	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
26.	Деформуючий остеоартроз. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація.
27.	Сироваткова хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	2	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
28.	Інтоксикація пестицидами, ртуттю, свинцем, аміаком. Етіологія. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування.	4	Мультимедійна презентація. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль.
29.	Гостра дихальна недостатність. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
30.	Інфаркт легені. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
31.	Тромбоемболія легеневої артерії. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
32.	Гостра судинна недостатність. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
33.	AV – блокади. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації, Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
34.	Гострий панкреатит. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
35.	Печінкова кома. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка).
36.	Гострий цистит. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка)

37.	Тиреотоксичний криз. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації. Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка)
38.	Медикаментозна алергія. Причини виникнення, основні клінічні симптоми, оцінка стану за схемою АВСДЕ. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.	2	Мультимедійні презентації, Вирішення ситуаційних задач, тестовий контроль. Створення схем невідкладної допомоги (інфографіка)
	Усього:	**103**	

VIII. Зміст програми

Розділ 1. **Загальна частина**

Тема 1. **Вступ. Хвороба, її етіологія, патогенез, симптоми, синдроми, перебіг, діагноз, прогноз, лікування. Історія розвитку внутрішньої медицини в Україні.**

САМОСТІЙНА РОБОТА

Поняття «Внутрішня медицина» та «Пропедевтика внутрішніх хвороб». Хвороба та етапи її розвитку. Етіологія й патогенез. Клінічні симптоми та синдроми. Перебіг хвороби. Діагноз, його види, етапи формування діагнозу. Прогноз хвороби. Лікування. Історія розвитку внутрішньої медицини в Україні.

Розділ 2. **Пропедевтика внутрішніх хвороб**

Тема 1. **Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання та кровообігу.**

ЛЕКЦІЯ

Основні скарги та симптоми захворювань органів дихання. Огляд пацієнтів (патологічні зміни), пальпація грудної клітки, перкусія, аускультація легень. Методи додаткових обстежень. Діагностичне значення отриманих даних.

Основні скарги та клінічні симптоми захворювань органів кровообігу.

Загальний та місцевий огляд кардіологічних пацієнтів (огляд ділянки серця та великих судин). Аускультація серця: правила проведення, тони серця, їх характеристика Методи додаткових обстежень. Основні скарги та клінічні симптоми захворювань органів кровообігу.

Уявлення про методи інструментального обстеження та їх діагностичне значення (ЕКГ, ехокардіографія). Значення загального аналізу та біохімічного дослідження крові у встановленні діагнозу пацієнтів із захворюванням органів кровообігу

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення опитування, пальпації, перкусії, аускультації пацієнтів із різною пульмонологічною патологією та аналіз одержаних даних.

Визначення показників лабораторних досліджень (загального аналізу крові, аналізу харкотиння). Ознайомлення з сучасними методами функціональної, інструментальної діагностики захворювань бронхів і легень (визначення функції зовнішнього дихання, рентгенологічні методи, бронхоскопія).

Проведення опитування загального та місцевого огляду, пальпації, перкусії, аускультації пацієнтів з різною пульмонологічною патологією та аналіз одержаних даних.

Визначення показників лабораторних досліджень (загального аналізу крові, аналізу харкотиння). Охорона праці під час роботи з інфекційними матеріалами та їх знезараження.

Сучасні методи функціональної, інструментальної діагностики захворювань бронхів і легень (визначення функції зовнішнього дихання, рентгенологічні методи, бронхоскопія).

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів дихання;
- загальний та місцевий огляд пацієнта;
- пальпація грудної клітки;
- проведення аускультації легень та аналіз результатів одержаних даних;
- проведення порівняльної перкусії легень та аналіз одержаних даних;
- збирання харкотиння для дослідження (загальний аналіз, чутливість мікрофлори до антибіотиків, на мікобактерії туберкульозу й атипові клітини);
- підготовка пацієнта до бронхоскопії, визначення функції зовнішнього дихання.

Тема 2. **Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу**

ЛЕКЦІЯ

Основні скарги та клінічні симптоми захворювань органів кровообігу.

Загальний та місцевий огляд кардіологічних пацієнтів (огляд ділянки серця та великих судин).

Значення методики пальпації, перкусії та аускультації у визначенні діагнозу.

Уявлення про методи інструментального обстеження та їх діагностичне значення (ЕКГ, ехокардіографія). Значення загального аналізу та біохімічного дослідження крові у встановленні діагнозу пацієнтів із захворюванням органів кровообігу.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу.

Загальний та місцевий огляд кардіологічних пацієнтів. Визначення характеру пульсу. Пальпація ділянки серця (визначення верхівкового поштовху). Визначення межі відносної серцевої тупості. Визначення методики аускультації серця. Вимірювання артеріального тиску.

Складання плану лабораторного та інструментального обстеження пацієнтів. Вивчення методу електрокардіографії. Проведення пальпації органів кровообігу. Визначення меж серцевої тупості (відносної). Точки вислуховування серця, характеристика тонів, патологічні зміни. Аналіз отриманих даних.

Значення методики пальпації, перкусії та аускультації у визначенні діагнозу.

Методи інструментального обстеження та їх діагностичне значення (ЕКГ, ехокардіографія).

Значення загального аналізу та біохімічного дослідження крові у встановленні діагнозу пацієнтів із захворюванням органів кровообігу.

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу;
- огляд кардіологічних пацієнтів;
- вивчення верхівкового поштовху;
- визначення меж відносної серцевої тупості;
- проведення аускультації серця, характеристика тонів;
- визначення пульсу та його характеристика;
- вимірювання артеріального тиску;
- запис ЕКГ.

Тема 3. **Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози**

ЛЕКЦІЯ

Основні скарги та клінічні симптоми захворювань органів травлення.

Огляд пацієнтів (загальний та місцевий). Пальпація органів черевної порожнини (поверхнева та глибока), методика проведення та її послідовність. Жовтяниця (печінкова, надпечінкова, підпечінкова).

Методи додаткового обстеження органів травлення (лабораторні, ендоскопічні, рентгенологічні, радіоізотопні, ультразвукові) та їх діагностичне значення.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення опитування та огляду пацієнтів із патологією органів травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Вивчення методики проведення поверхневої та глибокої пальпації органів черевної порожнини, правила пальпації печінки, діагностичне значення.

Підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних методів дослідження.

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів травлення;
- проведення огляду, поверхневої та глибокої пальпації, органів черевної порожнини, аналіз отриманих даних;
- визначення нижньої межі печінки за допомогою пальпації;
- проведення фракційного зондування, визначення діагностичного значення метода РН-метрії шлункового соку;
- підготовка пацієнтів до рентгенологічних методів обстеження (рентгенографії шлунка, іригоскопії, холецистографії);
- підготовка пацієнтів до ендоскопічних методів обстеження (гастрофіброскопії, колоноскопії, ректороманоскопії);
- підготовка пацієнтів до ультразвукового обстеження органів черевної порожнини;
- підготовка пацієнтів, взяття матеріалів на копрограму, приховану кров, бактеріологічне дослідження, на наявність яєць гельмінтів.

Тема 4. **Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями сечовидільної системи, крові, ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату**

ЛЕКЦІЯ

Основні скарги та симптоми, характерні для захворювання нирок, крові, ендокринної системи, та особливості обстеження пацієнтів.

Методи діагностики захворювань нирок та сечових шляхів.

Діагностичне значення лабораторних досліджень сечі. Інструментальні методи обстеження. Методи діагностики опорно-рухового апарату. Методи діагностики в разі порушення обміну речовин.

Методи діагностики захворювань крові. Методи діагностики захворювань ендокринної системи та їхнє значення.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення опитування, огляду, об’єктивного обстеження пацієнтів із захворюваннями сечовидільної системи. Оцінювання даних загального аналізу сечі, аналізу сечі за методами Зимницького, Нечипоренка.

Ознайомлення з методами інструментальної діагностики захворювань нирок та сечових шляхів.

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із захворюваннями крові. Визначення кількості гемоглобіну, ШОЕ, часу кровотечі, часу зсідання крові, приготування мазка. Оцінювання даних лабораторного дослідження крові.

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату. Визначення вмісту глюкози й ацетону в сечі експрес-методом. Оцінювання даних лабораторних досліджень та основного обміну.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок та сечових шляхів;
- підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних досліджень у разі захворювань нирок та сечових шляхів;
- визначення вмісту білка, глюкози та кетонових тіл у сечі експрес-методами, оцінювання результатів;
- визначення кількості гемоглобіну, ШОЕ, часу зсідання крові, часу кровотечі, приготування мазка, оцінювання результатів;
- підготовка пацієнта до визначення основного обміну.
- підготовка пацієнтів до глюкозуричного профілю.

Розділ 3. Спеціальна частина

Тема 5. Захворювання органів дихання

ЛЕКЦІЇ

Сприятливі фактори захворювання органів дихання. Основні клінічні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання. Суть і клінічне значення діагностичних методів дослідження (флюорографія, бронхоскопія, бронхографія, аналіз харкотиння, аналіз крові). Принципи лікування гострих, хронічних та гнійних захворювань органів дихання, їх перебіг, профілактика та диспансеризація. Основні клінічні симптоми невідкладних станів при захворюваннях органів дихання, тактика фельдшера в наданні екстреної допомоги.

Гострий і хронічний бронхіт, бронхіальна астма, пневмонія, абсцес легень, бронхоектатична хвороба, пневмосклероз, емфізема легень, рак легень, туберкульоз легень, плеврит − сухий та ексудативний.

Визначення захворювання, класифікація, яку покладено в основу клінічного діагнозу. Етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічні симптоми та синдроми захворювань. Особливості перебігу в людей похилого віку.

Лабораторне, інструментальне та функціональне дослідження. Роль рентгенологічного, бронхоскопічного обстеження при захворюваннях органів дихання. Лікування пацієнтів з різною легеневою патологією: профілактика захворювань. Охорона праці під час роботи в протитуберкульозних закладах.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне (об’єктивне та суб’єктивне) обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.

Аналіз отриманих даних, визначення основних синдромів (обструктивного, дихальної недостатності, запалення легеневої тканини, утворення легеневої порожнини, запалення плеври, інтоксикаційного та ін.)

Встановлення діагнозу, призначення додаткових методів обстеження. Вибір комплексного лікування та здійснення догляду за пацієнтами.

Тактика фельдшера під час надання невідкладної допомоги пацієнтам з бронхоспазмом, астматичним станом, легеневою кровотечею, кровохарканням.

Заповнення медичної документації.

Організація роботи з профілактики захворювань в умовах амбулаторії сімейного типу.

Практичні навички:

- опитування пацієнта, деталізація скарг пульмонологічних пацієнтів;
- проведення фізикального (об'єктивного) обстеження (огляд, пальпація, перкусія грудної клітки, аускультація легень);
- спостереження за диханням, підрахунок дихальних рухів;
- визначення оксигенації;
- збирання харкотиння для загального аналізу, бактеріологічного дослідження, на мікобактерії туберкульозу, атипові клітини;
- вимірювання температури тіла, догляд за пацієнтами з гарячкою;
- проведення оксигенотерапії;
- використання небулайзера;
- підготовка інструментарію до виконання плевральної пункції;
- виконання найпростіших фізіотерапевтичних процедур (гірчичники, компреси);
- невідкладна допомога в разі гострих терапевтичних станів;
- виконання внутрішньовенних, внутрішньом'язових ін'єкцій, постановка в/в катетера.

Тема 6. **Захворювання органів кровообігу**

ЛЕКЦІЇ

Основні симптоми та синдроми захворювань органів кровообігу. Сприятливі фактори захворювань органів кровообігу. Принципи лікування. Профілактика та диспансеризація. Особливості дієтотерапії в разі захворювання органів кровообігу. Основні клінічні симптоми та синдроми захворювань органів кровообігу.

Ревматична лихоманка. Набуті вади серця.

Гіпертонічна хвороба (первинна серцева гіпертензія), симптоматична артеріальна гіпертензія.

Ішемічна хвороба серця: стенокардія, інфаркт міокарда, гострий коронарний синдром. Ускладнення захворювань.

Аритмія: синусова аритмія, екстрасистолія, шлуночкова тахікардія, миготлива аритмія.

Серцева недостатність (гостра лівошлуночкова) Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, шок).

Визначення суті кожного захворювання, класифікація, яку покладено в основу клінічного діагнозу. Етіологія, патогенез, патоморфологія захворювання (стисло, узагальнено). Основні клінічні симптоми та синдроми (больовий, аритмічний, серцевої недостатності, гіпертензивний тощо), які характеризують кожне захворювання.

Методи лабораторної діагностики, основні показники. Методи інструментальної та функціональної діагностики, їх значення в розпізнаванні захворювання.

Зміни на електрокардіограмі в разі інфаркту міокарда, шлуночкові тахікардії, миготливої аритмії, екстрасистолії, брадикардії.

Показання до амбулаторного й стаціонарного лікування, комплекс лікувальних заходів, групи лікарських засобів, які використовуються в кардіології, можливі ускладнення в разі їх застосування. Принципи організації догляду за пацієнтами. Дієтотерапія. Профілактика захворювань, визначення груп ризику, диспансеризація. Межовий артеріальний тиск.

Невідкладні стани в кардіології (гіпертонічний криз, стенокардія, гостра судинна, гостра лівошлуночкова недостатність, кардіогенний шок, інфаркт міокарда, гострий коронарний синдром, симптоматика, екстрена медична допомога).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу. Аналіз клінічних симптомів і синдромів кожного захворювання, визначення стану пацієнта. Аналіз лабораторних та інструментальних методів обстеження, робота з електрокардіографом та аналіз значних патологічних змін на електрокардіограмі.

Встановлення діагнозу на підставі даних обстеження, додаткових методів. Визначення показань до стаціонарного та амбулаторного лікування. Вибір комплексного лікування та догляд за пацієнтами. Визначення тактики фельдшера при наданні екстреної медичної допомоги. Заповнення медичної документації.

Практичні навички:

- опитування, огляд пацієнтів, пальпація, перкусія, аускультація ділянки серця;
- визначення стану тяжкості пацієнта;
- визначення оксигенації;
- визначення пульсу, вимірювання артеріального тиску та аналіз результатів;
- запис електрокардіограми, визначення частоти серцевих скорочень, ритму, патологічних змін (інфаркту міокарда);
- проведення внутрішньом'язових, постановка в/в катетера, внутрішньовенних краплинних і струминних вливань;
- застосування наркотичних засобів і правила ведення документації;
- надання невідкладної допомоги в разі непритомності, колапсу, больового синдрому в ділянці серця, гіпертонічного кризу, гострої лівошлуночкової недостатності у разі інфаркту міокарда, кардіогенного шоку;
- догляд за пацієнтами з хронічною серцевою недостатністю (визначення водного балансу, добового діурезу, створення зручного положення в ліжку, догляд за шкірою та профілактика пролежнів, контроль за дієтичним харчуванням);
- дієтотерапія при захворюваннях органів кровообігу.

Тема 7. **Захворювання органів травлення**

ЛЕКЦІЇ

Причини та сприятливі фактори гастритів, виразкової хвороби, раку шлунка, хронічного гепатиту, цирозу печінки, холециститу, жовчнокам'яної хвороби, хронічний панкреатит. Основні клінічні симптоми в разі цих захворювань.

Клінічні симптоми невідкладних станів у гастроентерології. Фактори ризику та соціальне значення захворювань, які вони спричиняють. Суть і клінічне значення діагностичних методів обстеження (ендоскопічних, рентгенологічних, біохімічних і т. п.). Принципи лікування, заходи профілактики названих захворювань. Принципи лікувального харчування, характеристика дієт.

Основні клінічні симптоми та синдроми при захворюваннях органів травлення. Хронічний гастрит А,В,С. Виразкова хвороба шлунка й дванадцятипалої кишки. Рак шлунка. Хронічний гепатит. Цироз печінки, хронічний холецистит. Жовчнокам'яна хвороба. Хронічний панкреатит.

Визначення захворювання. Етіологія, класифікація, яку покладено в основу клінічного діагнозу. Патогенез захворювань (стисло, узагальнено). Основні клінічні симптоми та синдроми (больовий, шлункової та кишкової диспепсії, астеновегетативний, порушення травлення та всмоктування, жовтяничний та ін.), які характерні для захворювання органів травлення.

Показники лабораторних досліджень, значення рентгенологічного, ендоскопічного, ультразвукового та інших сучасних методів обстеження для діагностики захворювань органів травлення. Основні принципи дієтичного та медикаментозного лікування.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями органів травлення.

Аналіз основних клінічних симптомів і синдромів та визначення стану тяжкості пацієнта. Оцінювання результатів лабораторних та інструментальних обстежень травної системи. Встановлення діагнозу. Визначення показань до стаціонарного й амбулаторного лікування. Вибір комплексного лікування (дієтотерапія, режим, лікарські засоби, фітотерапія та ін.). Догляд за пацієнтом при блюванні, метеоризмі. Догляд за пацієнтом з асцитом, печінковою недостатністю, закрепом, гострим гастритом. Проведення шлункового зондування, аналіз результатів.

Підготовка пацієнтів до ендоскопічного, рентгенологічного, ультразвукового обстеження, pH-метрії. Взяття калу на лабораторне дослідження; аналіз отриманих результатів.

Визначення стану тяжкості пацієнта та надання екстреної медичної допомоги в разі шлункової кровотечі, печінкової кольки. Проведення диспансерного огляду пацієнтів та профілактика загострень. Ведення медичної документації.

Практичні навички:

- опитування пацієнта;
- фізикальне обстеження органів черевної порожнини та визначення стану тяжкості пацієнта;
- екстрена медична допомога пацієнтові з больовим синдромом, печінковою колікою, шлунковою кровотечею;
- догляд за пацієнтами під час блювання;
- промивання шлунку;
- підготовка до ендоскопічного обстеження органів травлення;
- підготовка до ультразвукового обстеження органів травлення, pH-метрії;
- взяття крові на біохімічне дослідження;
- взяття сечі на діастазу;
- взяття калу для лабораторних досліджень (копрологічного, для визначення наявності яєць гельмінтів та найпростіших, прихованої крові, бактеріологічного обстеження).
- застосування газовивідної трубки;
- проведення різних видів клізм (очисної, послаблювальної, лікувальної);
- підготовка до пункції черевної порожнини.

Тема 8. Захворювання нирок і сечових шляхів

ЛЕКЦІЇ

Основні клінічні симптоми захворювання нирок та сечових шляхів. Фактори, які впливають на можливі захворювання нирок. Основні методи діагностики захворювань нирок та сечових шляхів. Догляд за пацієнтами. Принципи лікування та профілактики захворювань. Основні клінічні симптоми та синдроми.

Гострий та хронічний гломерулонефрит.

Гострий та хронічний пієлонефрит. Сечокам’яна хвороба.

Визначення кожного захворювання, класифікація, яку покладено в основу клінічного діагнозу. Етіологія, патогенез захворювання (стисло, узагальнено).

Основні клінічні симптоми та синдроми (сечовий, нефротичний, гіпертензивний, ниркової недостатності тощо), характерні для захворювання.

Лабораторна діагностика й аналіз результатів. Роль рентгенологічного, ультразвукового, ендоскопічного та інших сучасних методів обстеження в установленні діагнозу. Показання до стаціонарного та амбулаторного лікування. Комплексне лікування пацієнтів (режим, дієта, медикаментозне, санітарно-курортне лікування, фітотерапія),

уявлення про сучасні методи лікування ниркової недостатності, показання до проведення гемодіалізу. Догляд за пацієнтами із захворюваннями сечової системи. Профілактика захворювань та їх ускладнень, диспансерне спостереження за пацієнтами, прогноз. Ускладнення захворювань. Симптоматика й екстрена медична допомога в разі ниркової коліки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок та органів сечової системи.

Аналіз клінічних симптомів і синдромів захворювання, визначення стану тяжкості пацієнта. Аналіз додаткових методів обстеження − лабораторних, рентгенологічного, ендоскопічного, ультразвукового та ін. Встановлення діагнозу. Визначення показань до амбулаторного лікування, планової та термінової госпіталізації. Вибір комплексного лікування, здійснення догляду за пацієнтами. Визначення тактики фельдшера в разі еклампсії, ниркової коліки. Організація догляду за пацієнтами з уремією. Проведення профілактики захворювань та їх ускладнень. Заповнення медичної документації.

Практичні навички:

- опитування пацієнта, фізикальне обстеження;
- збирання сечі на дослідження (для загального клінічного аналізу, за методами Нечипоренка, Зимницького) та аналіз результатів;
- підготовка пацієнта до рентгенологічного обстеження нирок і сечових шляхів, ультразвукової та ендоскопічної діагностики;
- проведення катетеризації сечового міхура гумовим катетером;
- визначення добового діурезу та водного балансу;
- невідкладна допомога в разі ниркової коліки, еклампсії.

Тема 9. **Захворювання ендокринних залоз (залоз внутрішньої секреції). Порушення обміну речовин**

ЛЕКЦІЇ

Причини та сприятливі фактори захворювань. Клініка, принципи діагностики, профілактики, диспансеризації. Суть, клінічні симптоми та можливі ускладнення цукрового діабету. Невідкладна допомога при комах. Особливості інсулінотерапії. Принципи догляду за пацієнтами із захворюваннями щитоподібної залози та цукровим діабетом. Принципи дієтотерапії в разі цукрового діабету.

Основні клінічні симптоми та синдроми, характерні для захворювань ендокринних залоз. Хвороби щитоподібної залози (дифузний токсичний зоб, гіпотиреоз, ендемічний зоб). Цукровий діабет та його ускладнення.

Визначення захворювання. Етіологія й патогенез хвороби. Клінічна класифікація. Основні клінічні симптоми та синдроми захворювань.

Методи діагностики ендокринних захворювань (лабораторні, функціональні, ультразвукові), нормальні та патологічні показники обстеження крові та сечі на вміст глюкози. Показання до амбулаторного лікування, планової й термінової госпіталізації. Комплекс лікувальних заходів (режим, дієта, групи лікарських засобів, принципи організації догляду за пацієнтами). Інсулінотерапія.

Профілактика ендокринних захворювань та їх ускладнень, прогноз. Основні клінічні ознаки та невідкладна допомога в разі гіпер- та гіпоглікемічної коми.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринних залоз і порушенням обміну речовин. Аналіз клінічних симптомів та синдромів кожної хвороби. Аналіз результатів лабораторних досліджень. Встановлення діагнозу.

Визначення комплексу лікувальних заходів і догляду за пацієнтами. Дієтотерапія в разі цукрового діабету та ожиріння. Ознайомлення з різними формами випуску інсуліну й методикою його введення. Надання екстреної медичної допомоги пацієнтам з гіпер-, гіпоглікемічною комою. Ведення медичної документації.

Практичні навички:

- опитування та фізикальне обстеження пацієнтів;
- підготовка пацієнта для визначення вмісту глюкози та ацетону в сечі експрес-методом;
- підготовка пацієнта, взяття матеріалу для визначення глікемічного і глюкозуричного профілю та на глюкозотолерантний тест;
- введення інсуліну;
- постановка в/в катетера;
- підготовка пацієнта до визначення основного обміну, інструментальних обстежень;
- невідкладна допомога в разі гіпо- та гіперглікемічної коми.

Тема 10. **Захворювання крові та органів кровотворення**

ЛЕКЦІЇ

Основні клінічні симптоми захворювань крові та кровотворних органів. Фактори, які впливають на виникнення захворювань крові. Основні методи діагностики анемій, лейкозів, геморагічних діатезів. Принципи лікування та профілактики цих захворювань.

Основні клінічні симптоми та синдроми захворювання крові. Анемія – постгеморагічна, залізодефіцитна, мегалобластна (пов'язані з дефіцитом вітаміну B_{12}).

Гемобластози. Гострий лейкоз. Хронічний лейкоз (мієлолейкоз, лімфолейкоз). Визначення захворювання, клінічна класифікація. Етіологія й патогенез розвитку захворювання. Основні клінічні симптоми й синдроми (анемічний, геморагічний, проліферативний та ін.), характерні для захворювання.

Лабораторна діагностика, основні показники зміни загального аналізу крові при кожному захворюванні. Перебіг хвороби, прогноз, ускладнення, допомога в разі гострої кровотечі. Принципи лікування пацієнтів із захворюваннями крові, особливості догляду, деонтологічні норми поведінки під час спілкування з пацієнтами та їх рідними. Диспансерне спостереження за пацієнтами.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями крові. Визначення клінічних симптомів і синдромів, які характеризують захворювання. Ознайомлення з даними лабораторних досліджень, їх аналіз.

Догляд за пацієнтами, ознайомлення з основними групами лікарських засобів. Ведення медичної документації. Диспансерне спостереження за пацієнтами.

Невідкладна допомога пацієнтам з гострою кровотечею.

Практичні навички:

- опитування та фізикальне обстеження пацієнтів;
- підготовка пацієнта та інструментарію до стернальної пункції;
- невідкладна допомога в разі геморагічного синдрому;
- проведення внутрішньовенних, внутрішньом'язових;
- догляд за пацієнтами на гострий лейкоз;

- догляд за пацієнтами у термінальній стадії хронічного лейкозу;
- проведення опитування та фізикального обстеження.

Тема 11. **Дифузні захворювання сполучної тканини та хвороби суглобів**

ЛЕКЦІЯ

Ревматоїдний артрит: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна симптоматика, діагностика, перебіг, лікування, догляд за пацієнтами, диспансеризація, прогноз.

Захворювання сполучної тканини (червоний вовчак, склеродермія, деформівний остеоартроз) їх етіологію та патогенез. Основні лабораторні та інструментальні методи діагностики, їх клінічне значення. Основні принципи лікування та догляду за пацієнтами. Диспансеризація пацієнтів.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів.

Визначення основних клінічних симптомів захворювання, аналіз результатів лабораторних та інструментальних обстежень. Проведення догляду за пацієнтами та ознайомлення з комплексом лікувальних заходів. Заповнення медичної документації.

Практичні навички:

- проведення опитування пацієнта, фізикального обстеження за системами й органами, огляду та пальпації суглобів, визначення амплітуди пасивних та активних рухів;
- накладання компресу на суглоб;
- забір крові з вени.

Тема 12. **Гострі алергічні захворювання**

ЛЕКЦІЯ

Алергози. Причини алергічних реакцій і механізм їх виникнення. Види алергічних реакцій, клінічна класифікація захворювань. Основні клінічні симптоми, перебіг, прогноз. Методи алергологічної діагностики. Кропив'янка. Набряк Квінке, анафілактичний шок.

Принципи лікування пацієнтів, догляд за ними.

Комплекс заходів у разі анафілактичного шоку.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів, визначення основних клінічних симптомів. Ознайомлення з методами діагностики алергічних захворювань, принципами лікування. Екстрена медична допомога при анафілаксії. Склад протишокового набору.

Ознайомлення з напрямами роботи алергологічного кабінету, методика проведення шкірних алергологічних проб. Профілактика алергічних захворювань в умовах амбулаторії сімейного типу.

Практичні навички:

- проба на чутливість до антибіотиків;
- невідкладна допомога в разі анафілактичного шоку, набряку Квінке;
- невідкладна допомога у випадку кропив'янки;
- в/в доступ.

Тема 13. **Професійні захворювання**

ЛЕКЦІЯ

Професійні захворювання. Основні клінічні прояви професійних захворювань. Принципи проведення профілактичних заходів на підприємствах із запобіганням професійної патології. Пневмоконіоз. Вібраційна хвороба. Професійні інтоксикації.

Професійні шкідливості та професійні захворювання. Визначення терміну «пневмоконіоз», різні погляди на етіологію та патогенез захворювання. Групи пневмоконіозів, основні клінічні ознаки силікозу, лабораторна й інструментальна діагностика, лікування, профілактика.

Вібраційна хвороба, чинники хвороби, симптоматика, лікування, профілактика. Правила індивідуального захисту від професійних захворювань.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Визначення основних клінічних ознак захворювання (інтоксикації), стану тяжкості пацієнта, аналіз лабораторних та інструментальних обстежень.

Проведення догляду за пацієнтами, складання плану лікування. Визначення тактики під час надання невідкладної допомоги пацієнтам з гострим отруєнням аміаком, хлорорганічними та фосфорорганічними сполуками.

Практичні навички:

- здійснення оксигенотерапії;
- промивання шлунку;
- промивання очей, закапування крапель в очі;
- промивання шкіри та слизових оболонок ротової порожнини;
- надання невідкладної медичної допомоги.

IX. Форми та методи контролю

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти при проведенні рубіжного та підсумкового контролю.

У вивченні дисципліни використовуються такі види контролю: поточний, рубіжний, підсумковий.

Поточний контроль здійснюється з метою виявлення рівня засвоєння здобувачем освіти змісту навчальної програми з дисципліни «Внутрішня медицина».

Поточний контроль здійснюється впродовж семестру під час проведення практичних занять.

Мета поточного контролю – перевірити ступінь і якість засвоєння матеріалу, що вивчається, визначити необхідність введення змін у зміст і методи навчання. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувача освіти над досліджуваним матеріалом: повнота виконання завдань, рівень засвоєння навчальних матеріалів та окремих розділів дисципліни, робота з додатковою літературою, вміння й навички індивідуальних і групових презентацій, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи, та ін.

Поточний контроль реалізується у формі усної або письмової відповіді.

Види поточного контролю:

- індивідуальний або групове опитування;
- контрольна робота;
- індивідуальна або групова презентація (представлення виконаного завдання);
- аналіз ділових ситуацій (аналіз ситуації, даної у вигляді текстового, графічного або усного матеріалу, відеофільму, або аналіз варіантів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту);
- ситуаційні завдання;
- тести;
- підготовка презентацій;

- практичний тренінг;
- захист виконаних завдань та ін.

Семестровий контроль.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку, екзамену, визначених навчальним планом у терміни, передбачені графіком освітнього процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни « Внутрішня медицина».

Семестровий контроль полягає в оцінюванні рівня досягнення компетентностей відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця та включає семестровий контроль та атестацію здобувача фахової передвищої освіти.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці якості засвоєння здобувачем освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт під час практичних занять та під час самостійної роботи) з даної навчальної дисципліни за семестр.

Залік з дисципліни проводиться після закінчення її вивчення, до початку екзаменаційної сесії (як правило, викладачем на останньому занятті). Заліки приймаються викладачами, які проводили практичні заняття в навчальній групі або читали лекції з дисципліни.

Екзамен – це форма підсумкового контролю якості засвоєння здобувачем освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за навчальний рік.

X. Перелік практичних навичок

1. Підготовка пацієнтів і взяття біологічного матеріалу до діагностичних процедур (лабораторних, інструментальних):
- взяття крові, сечі, харкотиння, калу на загальні і спеціальні дослідження;
- визначення глюкози в крові глюкометром;
- ендоскопічного обстеження (бронхоскопії, езофагогастродуоденоскопії, колоноскопії, ректороманоскопії);
- рентгенологічного обстеження;
- ультразвукової діагностики (УЗД).

2. Здійснення обстеження при захворюваннях внутрішніх органів:
- опитування пацієнтів: скарги, анамнез захворювання, анамнез життя;
- обстеження за схемою ABCDE;
- аускультація легень;
- аускультація серця;
- пальпація живота;
- перкусія легень;
- вимірювання температури тіла, графічне зображення;
- підрахунок частоти дихальних рухів;
- подача кисню, визначення оксигенації.
- виконання найпростіших фізіотерапевтичних процедур (застосування гірчичників, зігрівальних компресів);
- розведення та набирання в шприц антибіотиків;
- виконання всіх видів ін'єкцій (внутрішньошкірної, підшкірної, внутрішньом'язевої, внутрішньовенної);
- визначення пульсу, графічне зображення в температурному листку;
- вимірювання АТ, графічне зображення в температурному листку;
- визначення добового діурезу;
- монтаж системи для внутрішньовенного крапельного введення ліків;
- промивання шлунка;
- виконання постановки клізм (очисної);
- здійснення катетеризації сечового міхура одноразовим катетером;
- розрахунок дози інсуліну, введення;
- накладання зігрівального компресу.

3. Надання допомоги при невідкладних станах:
- нападі бронхіальної астми;
- кровохарканні;
- легеневій кровотечі;
- нападі стенокардії;
- інфаркті міокарда (ГКС);
- гіпертонічному кризі;
- гострій серцевій недостатності (набряку легень);
- гострій судинній недостатності (непритомності, судинному, геморагічному колапсі; кардіогенному, анафілактичному шоці);
- жовчній коліці;
- нирковій коліці;
- гіперглікемічній комі;
- гіпоглікемічній комі;
- тиреотоксичному кризі.

4. Складання набору інструментарію та асистування лікареві при пункціях:
- плевральної порожнини;
- черевної порожнини;

5. Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки в закладах охорони здоров'я. Заходи безпеки під час роботи з електроприладами, апаратами, що працюють під тиском, балонами з газом.

XI. Перелік питань до екзамену

1. Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.
2. Методи обстеження пацієнтів з захворюваннями органів кровообігу.
3. Методи обстеження пацієнтів з захворюваннями травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози.
4. Методи обстеження пацієнтів з захворюваннями сечовидільної системи, крові, ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату.
5. Гострий бронхіт. Хронічний бронхіт. Бронхіальна астма(БА). Ускладнення БА. Клініка, діагностика, лікування.
6. Пневмонії. Бронхоектатична хвороба. Клініка, діагностика, лікування.
7. Туберкульоз легень. Тактика фельдшера при невідкладній допомозі пацієнтам з кровохарканням та легеневою кровотечею. Клініка, діагностика, лікування.
8. Ревматична лихоманка. Набуті вади серця. Клініка, діагностика, лікування.
9. Гіпертонічна хвороба. Уявлення про симптоматичну артеріальну гіпертензію. Клініка, діагностика, лікування.
10. Атеросклероз. ІХС. Стенокардія. Інфаркт міокарда(ГКС). Ускладнення захворювання. Клініка, діагностика, лікування.
11. Аритмії : синусова аритмія, екстрасистолія, шлуночкова тахікардія, миготлива аритмія, тріпотіння передсердь, СВТ. Клініка, діагностика, лікування.
12. Блокада серця (синоаурикулярна, атріовентрикулярна, БЛНГ, БПНГ**).**
13. Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс, шок). Серцева недостатність: гостра правошлуночкова, лівошлуночкова та хронічна серцева недостатність. Клініка, діагностика, лікування.
14. Хронічні гастрити: тип А, В,С, клініка, діагностика, лікування.
15. Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки. Ускладнення виразкової хвороби. Клініка, діагностика, лікування.
16. Хронічні гепатит. Цироз печінки. Клініка, діагностика, лікування.
17. Хронічний холецистит. Жовчнокам'яна хвороба. Клініка, діагностика, лікування.
18. Хронічний панкреатит. Клініка, діагностика, лікування.

19. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Клініка, діагностика, лікування. Гостра та хронічна ниркова недостатність. Клініка, діагностика, лікування
20. Хронічний пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Клініка, діагностика, лікування.
21. Захворювання щитоподібної залози: дифузний тиреотоксичний зоб, мікседема. Клініка, діагностика, лікування.
22. Цукровий діабет. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
23. Захворювання гіпофіза, надниркових залоз. Клініка, діагностика, лікування.
24. Анемії (залізодефіцитна, B_{12} дефіцитна). Клініка, діагностика, лікування.
25. Гострі та хронічні лейкози. Клініка, діагностика, лікування. Лімфогранулематоз.
26. Геморагічні діатези. Тромбоцитопенічна пурпура. Геморагічний васкуліт. Гемофілія.
27. Ревматоїдний артрит. Клініка, діагностика, лікування. Уявлення про системний червоний вовчак, склеродермію.
28. Гострі алергози (кропив'янка, анафілактичний шок, набряк Квінке). Клініка, діагностика, лікування.
29. Професійні захворювання та інтоксикації. Інтоксикація пестицидами, ртуттю, свинцем, аміаком.

XII. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Критерії оцінювання навчальних досягнень за 4-бальною системою оцінювання

Оцінка «відмінно» - здобувач освіти виявляє глибокі і міцні знання навчального матеріалу в обсязі робочої програми дисципліни, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію. Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Переконливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються. Здобувач освіти добре знайомий із основною, а також додатковою літературою з навчальної дисципліни. Володіє уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо- професійною програмою. Здатний демонструвати практичні навички та вміння розв'язувати різнорівневі завдання професійної діяльності. При виконанні практичних навичок повністю і без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі, застосовує навики спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму, володіння навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. Уміє оцінювати емоційний стан та соціальну поведінку. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 90 - 100% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «добре» - здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу. Вміє застосовувати набуті знання та вміння для розв'язання практичних завдань, але допускає окремі неточності. У відповіді простежується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу. Самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Здобувач виявляє ґрунтовне знання основної бібліографії, однак лише поверхово орієнтується у допоміжній літературі. При виконанні практичних навичок може допускати помилки в підготовчому етапі. Алгоритми дій виконуються у правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат процедури та стан здоров'я. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 75 - 89% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «задовільно» - здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача. У своїх міркуваннях спирається на повторення думок викладача або автора, не вміє навести власні приклади, не може відповісти на додаткові запитання. Відповіді не відображають самостійного розуміння теми. Не завжди робить правильні логічні висновки й узагальнення. Намагається оволодіти уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо-професійною програмою. Недостатньо володіє

навичками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я і фармації. Здатний виконувати практичні навички й уміння типових завдань діяльності, відповідно до теми. При виконанні практичних навичок досягає бажаного результату, але може порушувати послідовність виконання процедур, не може чітко вказати покази і протипоказання для здійснення процедури, не чітко виконуються підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичної навички. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 55 - 74 % від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «незадовільно» - здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Його участь у освітньому процесі є пасивною, відповіді в більшості є неправильними або дуже поверховими, не здатний відтворювати практичні навички або допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта. При тестовому контролі дає правильні відповіді менше ніж на 55 % від загальної кількості тестових завдань.

XIII. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Стасишин О.С. Практикум із внутрішньої медицини: підручник. Київ: ВСВ Медицина, 2021. 135 с.
2. Стасишин О.С. Медсестринство у внутрішній медицині: підручник. Київ: ВСВ Медицина, 2023. 496 с.
3. Середюк Н.М., Внутрішня медицина: підручник. К.: Медицина, 2013. 688 с.
4. Нетяженко В.З., Щуліпенко, І.М., Дідківська Л.А. Догляд за хворими: підручник. Київ: Здоров’я, 2013. 591с.
5. Яворський О.Г., Децик Ю.І., Нейко Є.М. Пропедевтика внутрішніх хвороб: підручник. 4-е видання виправлене і доповнене, Київ: ВСВ Медицина, 2012. 546 с.
7. Свінціцький А.С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник. Київ: ВСВ Медицина, 2019. 1008 с.
8. Зайко М.Н., Биць Г.М. Патофізіологія: підручник. Київ: ВСВ Медицина, 2010. 704 с.
9. Нековаль І.В., Казанюк Т.В. Фармакологія: підручник. Київ: ВСВ Медицина, 2022. 552
10. Крилюк В.О., Гур’єва С.О. Екстрена медична допомога: в 6т. Т4: Клінічні маршрути (протоколи) пацієнта під час надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Київ: Ожива, 2020. 300 с.
11. Свінціцький А.С .Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини (компендіум) 2025/26 https://ebm.one/ua
12. Наказ МОЗ України від 12.09.2024 Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги. Гіпертонічна хвороба(Артеріальна гіпертензія)
13. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги». *https://zakon.rada.gov.ua/rada/file/text/74/f486946n27.doc*
14 Наказ МОЗ України №1936 від 14.09. 2021р. Уніфікованого клінічного протоколу екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та кардіореабілітації "Гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST
https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1936282-21#n11

15. Наказ МОЗ України 24 липня 2024 року № 1300 "Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Цукровий діабет 2 типу у дорослих»"
https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/1300_24072024_ykpmd_diabet_2.pdf

Додаткова:

1. *Джон Р. Хемптон:* ЕКГ у практиці – К.: ВСВ Медицина, 2026. 247 с.;
2. *Мостовий Ю.М.*: Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів. – Вінниця, 2011. 687 с.
3. *Білецька А.*Г. Методичні рекомендації до практичних занять із розділу «Пропедевтика внутрішніх хвороб»
4. *Білецька А.*Г. Ментальні карти з невідкладних станів із дисципліни «Внутрішня медицина»
5. Борисенко Я.В.. Борисенко О.М. Посібник з невідкладної фармакології у таблицях, Суми: ФОП Щербина І.В.. 2023. – 116 с.
5. МОН України Міжнародні протоколи лікування: переваги для пацієнтів, системи охорони здоров'я та держави https://guidelines.moz.gov.ua/documents

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Людмила ЛЯШЕНКО
01. 09 2026р

Доповнення та зміни до робочої програми навчальної дисципліни

«Внутрішня медицина» на 2026-2027н.р.

До робочої програми у поточному році були внесені зміни, а саме: перенесення 8 годин практичних занять з модуля "Захворювання органів травлення" до модуля "Пропедевтика внутрішніх хвороб".

Перерозподіл навчальних годин здійснено з метою оптимізації освітнього процесу та підвищення якості засвоєння базових клінічних дисциплін. Збільшення обсягу практичних занять з модуля "Пропедевтика внутрішніх хвороб" дозволить здобувачам освіти краще опанувати фундаментальні методи обстеження пацієнтів, методику збору анамнезу та первинну діагностику, що є необхідним підґрунтям для подальшого вивчення спеціалізованих клінічних блоків, зокрема захворювань органів травлення.

Викладачі: Юлія БУДЬОННА

Павло ДЕМ'ЯНЮК

Світлана БАБІНА

Євген КОВАЛЕНКО

Доповнення та зміни до робочої програми
розглянуто та схвалено на засіданні ЦК ОКСК
протокол від 01.09.2026 №1
Голова ЦК_____ Тетяна ПОПОВА